

LA VENTAFOCS

Títol original: Cinderella

Any: 1950

Duració: 74 min.

País: EE.UU

Les guies de pel·lícules que s'ofereixen des del GrupIREF tenen el mateix objectiu que el projecte Filosofia 3/18, és a dir, procurar que els nens i joves pensin per si mateixos de forma acurada i reflexiva. Per això no són gaire convencionals. Poques vegades hi ha referències a directors, actors o tècniques fílmiques ni corrents cinematogràfiques.

Com si es tractés d'una lectura, demanem als espectadors una actitud activa i desperta abans, mentre i després de veure la pel·lícula. Les nostres guies busquen propiciar tant la mirada a la pantalla com a un mateix.

Aquest aprenentatge es fa a les aules de forma cooperativa, és a dir, formant una comunitat de recerca, un espai on es tracten les qüestions que planteja la pel·lícula de forma dialogada -ni debats ni discussions-, tot donant molta importància a l'exercici del pensament crític i reflexiu.

L'apartat Temes que es poden tractar no ha de ser tractada com un llibre de text, cal usar tots els mecanismes que són habituals a les aules de Filosofia 3/18: fer pissarra si s'escau, posar en marxa el diàleg i si convé llençar alguna pregunta, com un repte per avançar en el coneixement i en l'exercici d'actituds dialogants.

Quan creiem que el treball amb la pel·lícula ja es pot tancar, plantejarem una avaluació per tal que l'alumnat es faci conscient de què ha après, dels sentiments que li ha generat i del coneixement que li ha aportat.

Llicència de Creative Commons
Guia Cenicienta. Autora: Irene de Puig Olivé. Està subjecta a una llicència de Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada 4.0 Internacional de Creative Commons.

Resum

La Ventafocs és una noia a qui se li va morir la mare i el seu pare es va tornar a casar amb una dona que tenia dues filles. Tant la madrastra com les germanastres eren males persones i li feien fer totes les feines de la casa. Un bon dia el príncep del regne convocà totes les noies a un ball al palau perquè es volia casar i pensava triar esposa entre les més belles de la contrada. La Ventafocs tenia moltes ganes d'anar-hi, com les seves germanastres, però no li ho posaren fàcil.

La seva fada padrina, però, quan la veu tant desesperada, li ofereix la possibilitat d'anar-hi, però amb una condició: a les dotze de la nit ha de tornar a casa perquè tot l'encanteri desapareixerà i tornarà a vestir amb els parracs que duu a la cuina.

La Ventafocs no s'ho pensa dues vegades i accepta l'oferta. Va anar al ball i va ser la reina de la festa, tothom queda encantat i més que ningú el príncep, que se n'enamora. En el moment més dolç del ball, cap a la mitjanit, Ventafocs s'adona de l'hora i fuig corrents, amb la pressa perd una sabata, però no s'atura a recollir-la. Arriba a casa just al moment que toquen les dotze.

El príncep, desitjós de retrobar tan bella dama, la fa buscar per tot el reialme fent provar a totes les donzelles la sabata que trobà. Arribat el patge a casa de la Ventafocs, les germanes intenten calçar-se la sabata sense aconseguir-ho, i la Ventafocs, tímidament s'avé a provar-se-la. Els enviats del príncep s'adonen que és la noia del ball....

Nota pel professorat

L'edició coneguda i popular de la Ventafocs és la de Charles Perrault dins *Les Contes de ma mère l'Oye, ou Histoires ou contes du temps passé avec des moralités*, Editat per Barbin a París l'any 1697. El títol original de la Ventafocs fou : "Cendrillon ou la petite pantoufle de verre". Una altra versió coneguda és la *Aschenputtel*, in *Kinder und Hausmarchen*, dels germans Grimm, el 1812.

Es pot dir que hi ha més de 1000 relats diferents sobre el tema de la Ventafocs, probablement un dels contes de fades més popular en tot el món.

M.R. Cox, una estudiosa del món dels contes, el 1893 va publicar a Londres "Ventafocs, 345 variants", on s'analitzaven algunes de les versions conegudes fins aleshores.

Abans de Perrault, el conte ja es trobava escrit en formes diferents i amb moltes variants, des de l'escolesa "Rashin Coatie" de 1540 a la "Gata Ventafocs" de 1636, de Gianbattista Basile, el recopilador italià.

Probablement és el conte amb més variants que es coneix. Se'n reconeixen traces en un conte xinès del segle IX, d'on prové potser la idea del peu petit com a peu bonic, com a signe de distinció, típic de la cultura xinesa tradicional.

És una història que ha tingut moltes adaptacions literàries, així com en el món de la música, de la dansa i del cinema:

La música

Cendrillon, òpera fantàstica de Nicolo Isouard, 1810.

Cendrillon, ou le Triomphe de la Bonté, melodrama còmic de Rossini, 1817.

Cendrillonnette, opereta de Ferrier, música de Serpette i Roger, 1890.

Cendrillon, òpera còmica de Jules Massenet, 1899.

Cendrillon, comèdia musical de Bontempelli, 1942.

En música actual podem citar cançons de Diane Dufresne (1993), Téléphone (1994), Pakita (1996), Henri Salvador (1997), Louis Bertignac (1998) ...

La dansa

Cendrillon, ballet fantàstic, per Albert Decombe, 1823.

Cenicienta, òpera-ballet, música de Prokofiev, 1944

El cinema

L'adaptació al cinema és molt antiga i ha tingut representants il·lustres i subproductes infectes. Entre cinema i TV, musicals i dibuixos animats sembla que hi ha més d'una trentena de versions només en castellà. Per citar-ne algunes:

Cendrillon, de Georges Méliès, 1899.

Cendrillon, d' Albert Capellani, 1907

Cendrillon, de James Kirkwood, 1940 amb Mary Pickford

Cenicienta, Walt Disney Productions, 1950. Dibuixos animats.

La Pantoufle de verre, pel·lícula musical de Charles Walters, amb Leslie Caron, 1955.

Cendrillon aux grands pieds, comèdia de Frank Tashlin, amb Jerry Lewis, 1960.

La nueva Cenicienta, dirigida per George Sherman, 1964 amb guió de Matthew Andrew.

Per què tantes adaptacions?

Segons Bettelheim a *Psicoanàlisi dels contes de fades*, (Grijalbo....) és una història que amaga sentiments de gelosia fraternal, que veia un possible complex d'Èdip. Bettelheim dedica unes quantes pàgines a aquest conte, de la 331 a la 386.

Pels altres analistes és un conte que simbolitza el triomf i l'èxit desitjat, exemplifica l'ascens social, la Ventafocs es pot veure com un personatge arribista i caça fortunes a l'estil del protagonista de *Match Point* de Woody Allen.

Chesterton, l'escriptor catòlic anglès, diu a *Orthodoxy* que a la Ventafocs s'exalta la humilitat, com la verge Maria és exaltada en el Magníficat: *Exaltavit humiles*. És una petita revenja dels humiliats, dels poc considerats o dels maltractats que es veuen recompensats. El sofriment i les penalitats tenen recompensa en forma de príncep. És un relat d'ambició, significa l'esperança de la transformació: la Ventafocs no renuncia a l'oferta de la fada.

Es un **relat iniciàtic** en el sentit que ens avisa que per arribar a la maduresa i a la plenitud cal sacrifici i sobretot hem de perdre els pares, ens hem de fer autònoms amb dolor. Aconseguir la felicitat exigeix renúncia, sacrifici i patiment.

Només el nom té molt d'antic i ancestral ja sigui Ventafocs o Cendroseta; a nivell superficial pot semblar que es refereixi a les feines de la cuina que li pertocquen, però més enllà al·ludeix a la feina de les Vestals, que eren les donzelles encarregades d'ocupar-se del foc diví i que era tot un honor. Els calia ser verges i boniques i eren maridades amb nobles, com la Ventafocs.

Sembla ser que la sabata del conte original era de cuir, però un error d'impremta la va convertir en una sabata de vidre. El conte el va escriure **Charles Perrault**, que era francès. I en aquesta llengua, la paraula "cuir", "**vaire**" en francès, i la paraula "vidre", "**verre**", s'escriuen d'una manera semblant. Això va fer que, per error, s'intercanviessin les dues paraules a l'hora d'imprimir el llibre

Els contes de fades divideixen el món en bons i dolents. Aquí la "mare" es divideix i hi ha el record d'una mare bona i una padrina que també ho és mentre la madrastra fa de dolenta. Un conte com la Ventafocs permet a l'infant posicionar-se amb sentiments hostils cap als pares i germans i mantenir els sentiments positius envers una figura idealitzada.

D'alguna forma s'assoleix un benestar, una felicitat volguda, un estat de benaurança i els dos protagonistes s'uneixen i aquesta unió és ben simbolitzada per fer encaixar la sabata en el peu, imatge de connotacions sexuals evidents.

Finalment ens ve a dir que la virtut serà recompensada i el mal castigat.

Quant a la pel·lícula de Disney

Bàsicament es basa en Perrault, però hi posa força de la seva collita:

- La fada és presentada com a despistada
- Inventa la lluita dels ratolins contra Lucifer, que no té res a veure amb la versió de Perrault
- Inventa la seqüència de la confecció del vestit per la festa.
- Ambientació més lligada a l'imperi austrohongarès que al Versalles. El palau del príncep s'inspira en Neuschwanstein, castell de Lluís II de Baviera, que encaixa amb la tipologia de castell, dels distints parcs de Disneylandia

Objectius

El visionat d'aquesta pel·lícula ens pot ser útil per assolir alguns dels objectius següents:

- Treballar els valors de la generositat, la bondat, la paciència
- Aprendre a descobrir els diferents tipus de personatges que apareixen en el conte i la funció de cadascun d'ells (el protagonista, l'antagonista, els personatges secundaris).
- Aprendre a descobrir els diferents escenaris on succeeixen els fets de la pel·lícula.
- Captar l'estructura literària del conte: Aprendre a distingir els fets principals dels secundaris.
- És una bona excusa per a treballar algunes habilitats de pensament: definir, comparar, etc.
- Reflexionar sobre actituds humanes com l'enveja, fer trampes per aconseguir el que es vol.

Continguts que es poden treballar

Aquesta pel·lícula és especialment indicada per introduir de manera molt entenedora conceptes com la bondat, la generositat, la humilitat, el respecte, etc.

També ens serveix per treballar:

- Diferents versions d'un mateix conte. Importància de la tradició narrativa popular.
- Estructura narrativa: plantejament, nus i desenllaç.
- Diferenciar la realitat de la fantasia.
- La complexitat de les relacions familiars
- L'esperança en el creixement
- Confiança en l'ajuda dels altres

Altres suggeriments

En aquest bloc volem fer un apunt de possibles subtemes que es poden treballar a partir de la pel·lícula:

-Es remarca molt l'amistat, són molt importants tots els amics de la noia, els criats, però sobretot els animals. Els més petits són els que l'ajudaran en les situacions més difícils.

-Gènere. Presenta a la protagonista amb molts dels atributs de la dona actual: dolça, però alhora capaç de fer tot el que fa l'home, munta molt bé a cavall, dispara la ballesta (és el millor dels caçadors), i sobretot pot rebutjar el pretendent, tot un senyor príncep, que ja donava per fet el casament, però que no li havia demanat la seva opinió.

-Relacions generacionals: els pares i fills, el rei i el seu fill. El pare recrimina al príncep la seva actitud, la seva escala de valors i li costa reconèixer que és el seu viu retrat.

ABANS DE VEURE LA PEL·LÍCULA

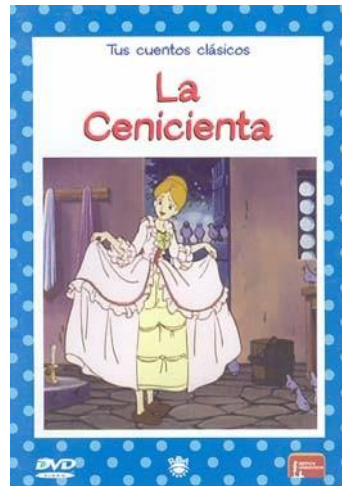
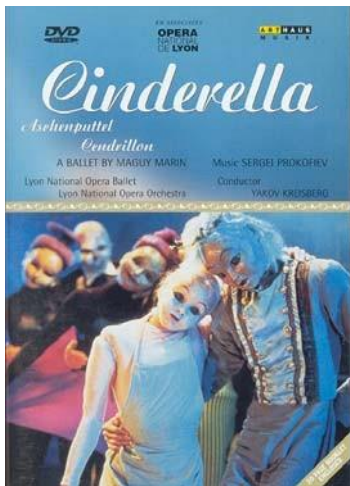
Títol i caràtula

ANÀLISI TÍTOL. Exercici que permet l'examen del títol globalment i de les seves parts (si n'hi ha) i relació possible amb el contingut de la rondalla.

- Quina mena de personatge serà algú a qui li diuen Ventafocs?
 - Si li diguessin Passejagossos de què aniria?
 - Si li diguessin Tocacampanes
 - Si li deien Bufanúvols
 - O Rentaplats, Fregaterres, Menjapols, Rumiapenes, Somiatruites,
- Dient-se Ventafocs podria ser un nen el protagonista?
- Buscar altres títols semblants a Ventafocs

Caràtules

De versions distintes

Estudi de distintes caràtules relacionades amb el film

- De cadascuna
Què ens diu el dibuix?
Ens anuncia de què anirà la pel·lícula?
- De la que nosaltres usem
.Què remarca a diferència de les altres?
.Quines expectatives et crea?

Una vegada vist el film:

- . Creus que s'han acomplert les expectatives que t'oferia la caràtula?
- . Què t'hi sobra o què t'hi falta?
- . Amb quina et quedaries?

- Personalitza la caràtula. Dibuixa la teva caràtula a partir de distintes elements que pots fotocopiar o trobar a internet: lletres, fotogrames de publicitat, etc.

Activitat prèvia al visionat de la pel·lícula

Preguntar als estudiants què en sabem de la Ventafocs?. Anotar les semblances i diferències entre les versions que expliquen per tal de crear expectativa sobre com serà la que veuran

- Hi ha pare o no hi ha pare?
- Hi ha una germanastra o dues?
- La carbassa es converteix en ...?
- La Ventafocs perd la?
- La Ventafocs perdona o no les germanes?

Visionat

Podem aturar en alguns moments la projecció i fer algunes preguntes de comprensió i altres relacionades amb les observacions de l'activitat prèvia

DESPRÉS DE VEURE LA PEL·LÍCULA**Activitats de comprensió**

Proposem que l'anàlisi de la pel·lícula es faci oralment i es comentin les qüestions següents:

Què passa?

Hem d'intentar que els alumnes puguin resumir l'argument de la pel·lícula. Per ajudar-los els podem preguntar:

- Quines coses de les que passen són d'aquest conte i només d'aquest conte? Per exemple, perdre la sabata
- Quines coses de les que passen poden ser també d'altres contes? Per exemple, el casament al final

Així, fent la llista de les coses que són d'aquest conte i només d'aquest conte separem el que és essencial del que és accidental

A qui li passa ?

Descriure la Ventafocs i les germanastres. Definir cada un d'aquests personatges de manera que busquem els adjectius precisos que ens ajudin a fer el seu retrat. Igualment podem parlar dels valors que defensa cadascun dels personatges.

	Com són	Valors
• La Ventafocs		
• Les germanastres		
• La madrastra.		
• El criat, en Vicenç.		
• El príncep.		
• Els reis.		

Com són

Buscar entre aquests adjectius algun que vagi bé per a usar en la descripció dels personatges

Bondadós	Perseverant	Generós	Humil
Calmat	Solidari	Indiferent	Obedient
Tolerància	Ordenat	impacient	colèric
Pacient	voluntariós	sincer	respectuós
Delicat	amical	dolent	apassionat
Estúpid	eixerit	bonic	

Valors (positius i negatius)

Amistat	Sinceritat	Impertinència
Bondat	Orgull	Malcarat
Maldat	Paciència	voluntariós
Generositat	Simpatia	Cridaner
Egoisme	Humilitat	Mandrós
Antipatia	Obediència	Feiner

On passa : els escenaris

Descriure els diferents espais escènics on se situa l'acció en els moments claus i definir les característiques d'aquests espais, oralment o mitjançant dibuixos:

- La casa de la Ventafocs
- La cuina
- Els entorns de la casa
- La sala de ball

Podem reconstruir aquests espais mitjançant murals i dibuixos.

Com passa?

ESTRUCTURA. Fer adonar de com està fet el conte, com està organitzat amb inici, nus i desenllaç, esbrinant quantes parts conté, com són els començaments i els finals, a partir de preguntes, de representacions, etc.

Explicar la història amb poques paraules. Per exemple: una noia que viu amb la madrastra que l'obliga a treballar de minyona i s'acaba casant amb un príncep gràcies a una fada.

Quan passa ?

Es pot situar l'època històrica aproximadament pels vestits, pels mitjans de transport, pels personatges de la cort, per les activitats que realitzen, etc.

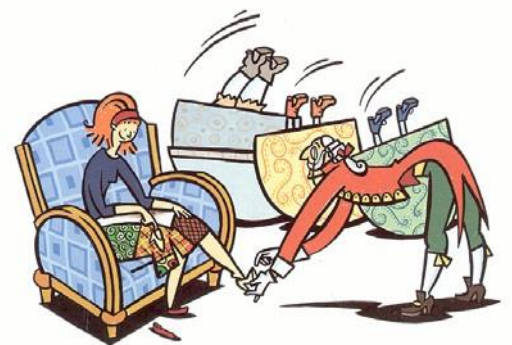
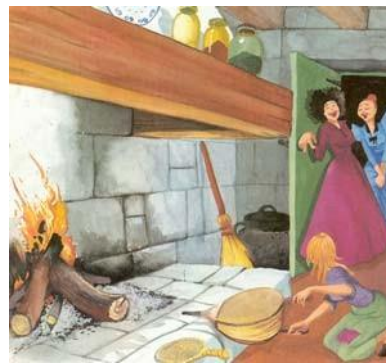
Es pot demanar als alumnes que elaborin una llista amb totes les qüestions i les idees que els hagi suggerit la pel·lícula.

Per treballar aquesta pissarra se suggereix l'ús dels distints manuals de F3/18 a les seves entrades d'índex temàtic: *Persensar*, *Admirant el món* i *Buscant el sentit*.

TREBALL AMB HABILITATS DE PENSAMENT

SEQÜENCIACIÓ. Proposar exercicis per quantificar i ordenar la successió d'accions o escenaris. Ajudar l'alumnat a ser capaç de fragmentar la narració mantenint alhora la unitat de fons.

Ordenar per ordre cronològic escenes preses d'un conte il·lustrat:

RELACIONAR. Establir formes de buscar i trobar els lligams entre dues coses o fets. Establir vincles o connexions entre persones, coses o situacions.

Preguntes:

- Les germanastres la tractaven malament i la Ventafocs estava trista?
- Va perdre la sabata i per això la van trobar?

CAUSA I EFECTE. Preveure qüestions que ajudin a saber destriar què és causa (o motivació) i què és efecte (conseqüència) en un esdeveniment.

Assenyalar la causa i la conseqüència:

- La noia es diu Ventafocs perquè
- La Ventafocs va al ball gràcies a
- El príncep organitza un ball per
- Les germanes no triomfen en el ball perquè

CONDICIONALS. Procurar establir relacions d'antecedents i conseqüents (Si...aleshores) per veure com una cosa és vàlida o realitzable en certes condicions.

- Si la Ventafocs no hagués volgut anar al ball
- Si la Ventafocs no hagués perdut la sabata
- Si el príncep no es volgués casar
- Si el príncep no s'hagués enamorat de la Ventafocs

DIBUIXAR. Exercitar-se en la traducció al llenguatge plàstic d'algun aspecte de la rondalla, una escena, un personatge, un final distint, etc.

- Dibuixar l'escena que més t'agrada del conte

ALTERNATIVES. Treballar opcions noves, buscar solucions distintes, pensar en altres possibilitats, cercar camins més imaginatius, etc.

- Com li podríem dir en comptes de Ventafocs?
- Amb què hagués pogut anar al ball en comptes d'anar-hi amb carrossa?
- Què hagués pogut organitzar el príncep en comptes d'un ball?
- Què hagués pogut perdre la Ventafocs en comptes de la sabata?
- Com podia el príncep per saber de qui era la sabata?

NOU TÍTOL. Algunes alternatives es poden concretar en nous títols que siguin més ajustats al que cada infant pensa del conte.

- Buscar nous títols pel conte de la Ventafocs alguns poden ser descriptius: la noia que supera les dificultats, la humilitat recompensada, etc. O més originals: Noia feina busca príncep, Una història que acaba bé, i finalment altres de més poètics.

NOU FINAL. Idear noves maneres d'acabar, ja sigui perllongant l'acció, ja sigui acabant-la d'una altra manera.

- Pensar un nou final més original i diferent
- Allargar un xic més el conte de la Ventafocs

ALTRES CONTES. Relacionar aspectes, personatges, sentiments que provoca el conte que expliquem amb altres contes que coneguim.

- Sabem altres contes que tinguin personatges com la Ventafocs, que acaben essent princeses?
- Sabem contes on el personatge principal és maltractat, però a la fi tot acaba bé?
- Coneixem contes que ens facin sentir ràbia i alegria?

INTERPRETAR. Explicar alguna cosa des d'un determinat punt de vista, descriure o explicitar buscant un significat a l'acció o desenllaç.

- Explicar la història des de la perspectiva de la padrina, del príncep, de les germanastres, etc.

-Segons el nombre de nens i nenes que hi hagi a l'aula, organitzar escenes fixes, com un pessebre vivent, i convidar els nens i nenes d'altres classes perquè endevinin quin conte és.

REPRESENTAR. Explicar amb gest o ajudant-hi de la paraula, amb disfresses o mitjançant estris distintes (màscares, titelles, etc.) algun fragment o tota una rondalla. Fer veure que ets algun dels personatges, etc.

- Amb mímica sola
- Amb diàleg
- En forma d'ombres xineses

INVENTAR NOUS CONTES. A partir d'alguns elements fonamentals de cada conte combinar noves estructures, pensar noves situacions o dissenyar personatges diferents. Partir de l'inici i buscar altres desenvolupaments o partir del final i buscar altres antecedents.

- Podem partir de la sabata i fer algun conte que tingui com a protagonista una sabata
- Mantenint l'estructura del conte tradicional, podem imaginar, escriure o dibuixar el conte a l'inrevés.

APLICACIÓ. Concretar en algun camp d'acció conegut per l'alumne/a allò que s'ha après. Adaptar a qüestions pràctiques aspectes que s'han après en els contes.

-Avui com seria una Ventafocs?

WEBS

<http://www.totcontes.com/view.php?tipus=C>

www.geocities.com/Vienna/Choir/7652/cenerentola/cenerentola.htm

www.ricochet-jeunes.org/es/biblio/base1/cendrillon.htm

<http://www.tvcatalunya.com/super3/program/ventaf.htm>

<http://personales.mundivia.es/llera/cuentos/cenicienta.htm> (conte)

<http://www.ricochet-jeunes.org/es/biblio/base1/cendrillon.htm> (pàgina del conte)

<http://www.bebesenlaweb.com.ar/lacenicienta.html> (conte)

Per copiar i retallar els personatges de la Ventafocs de Disney

<http://www.adisney.com/personajes/cenicienta/>